

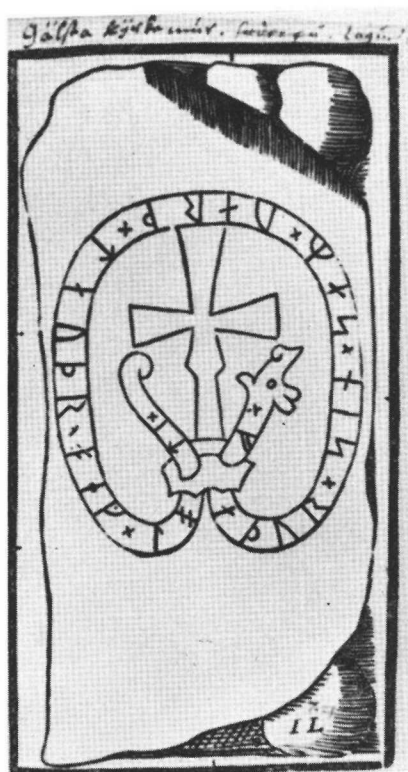

Fig. 262. U 812. Hjelsta kyrka. Efter B 625.

ningen synes ofullständig, början af inskriften finnes måhända på den inåtvända sidan af stenen.» Så visade sig tyvärr icke vara fallet. Monumentet har bestått av minst två ristade stenar. Brocman upptager U 812 i sitt kapitel om »Runstenar öfwer Folk, som farit Westre Wägen, til England och Lombardit.» Han påpekar, att »inga flera Runor någonsin warit på honom; utan måtte han i Början warit et Bihang til någon annan, som intet nu igenfinnes såsom Bällestads Stenar [= U 225, 226] ... höra tilsamman och förklara den ene den andre.»

Runföljden 21—27 **o** **eg** × **loti** × är intressant ur flera synpunkter. Redan Brocman anmärker följande: »Sedermera kan ock det wid andre Stenars Uttydning hafwa sin Nytt, at anmärka, det Skilnadsteknet, som bort wara imellan **†** och **†††** mycket illa deler detta Ord och ihopabinder dess första Stafwelse med föregående Runa, som ensam äljäst utgör et Ord, och hafwer sin särskilda Bemärkelse.» Den av Brocman anförda egendomligheten är emellertid icke enastående; se S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten* (i: *Antikvariska studier* II, 1946, s. 71, not 2).

Slutligen kan påpekas, att det är ovanligt att vid sidan av **o**-runan, använd för att beteckna nasalerat **a**-ljud, finna de stungna runorna **e** och **g**.

813. Brunnsta, Hjelsta sn.

Pl. 121, 122.

Litteratur: L 770. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 4, bl. 95; UFT h. 1 (1871), s. 40; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 63; Enköpingsposten den 17 juni 1927; Handlingar 1927, 28, 29, 30 i ATA.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta*); J. H. Söderlund, foto 1929 (ATA).

Fig. 263. U 813. Brunnsta, Hjälssta sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta.

Fragmentet står i en talldunge, 50 m. NV om boningshuset på Brunnsta n:r 3, 25 m. NÖ om en överbyggd källare, 7 m. SÖ om gravkullar. — Säkerligen är det U 813 som åsyftas i *Ransakningarna* 1667—84: »Uthi Brunsta giärdet och Koohagz backan een Runesteen med Book-stäfwer på, 2 al:^r öfwer Jorden, sönderspruken, och åthskillige märckelser effter Jättegrafwar.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Brunsta gärde Gälsta sochn» (L 770: »Brunsta gärde»). Av träsnittet framgår också, att stenen var »sönderspruken» och defekt. U 813 har icke medtagits i *Bautil* och saknas också hos Dybeck. I *UFT* anmärker Säve, att stenen »troligen» är »förstörd».

År 1927 påträffades ett runstensfragment på Brunnsta. Under rubriken »Nyfunnen runsten» meddelade Enköpingsposten: »Häromdagen fick hr J. H. Söderlund, Hummelsta, påringning från en äldre person i Kulla s:n att det i hans barndom i Brunnsta, Hjälssta s:n, fanns en sten med slingor uti. S. gjorde i går besök å platsen och fann en del av en okänd runsten... Stenen ligger invid källarbyggnaden hos hemmansäg. K. V. Andersson i Brunnsta.» Fragmentet restes år 1929, då J. H. Söderlund rapporterade (^{10/7}): »Det funna runstensfragmentet har legat i en gärdesbacke, öster om byn. En av byns gårdar blev vid storskiftet ditflyttad. Stenen är nu rest i samma backe, väster om nämnda utflyttade gård... Stenen är rest mot en annan medelstor jordfast sten... Stenen är illa medfaren och endast 4 a 5 runor finnas i behåll. En del av stenens ornament finnas kvar.» Det kan icke råda någon tvekan om att det år 1927 påträffade fragmentet utgör en del av den tidigare kända Brunnstastenen.

Grå granit. Mått 1,05 × 0,71 m. Ristningsytan är svårt vittrad. Det bevarade fragmentet har utgjort ett stycke av stenens högra, nedre del.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* 4):

[uiki . . . r · le - . . . - isa · stain . . . t · r . . .] n · sun [· r - - nuktr · kup · hielbi · sal · oais]

5 10 15 20 25 30 35 40 45

Vikingr (?) *let ræisa stæin at . . . sun . . . Guð hielpi sal hans.*

»Viking (?) lät resa stenen efter . . . son . . . Gud hjälpe hans själ.»

Till läsningen: 20 **n** har förlorat nedre delen. 21—23 **sun** äro tydliga. Av 24 **r** återstår nu endast ett kort stycke av hst.

Liljegren ändrar sin källa, som är träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*, på några punkter och lämnar följande inskrift: »Ikivi . . . *r* let raisa stain at R . . . n sun Rikaukar. Kup. hielbi salo ans.» Det är denna, av Liljegren ändrade, text som ligger till grund för Säves tolkning i *UFT*: »Ingevi . . . lät resa sten efter R . . . , Rikauks (?) son. Gud hjelpe hans själ.»

Inskriften var tydligen redan på 1600-talet skadad och ofullständig, och den läsning, som man är hänvisad till, är därför bristfällig. Detta gör, att tolkningen på flera ställen blir osäker.

Runföljden 1—5 bör troligen uppfattas som *Vikingr*, ett namn som finnes belagt ett 10-tal gånger i svenska runinskrifter; se Sö 182. Runföljden 24—31 **r - - nuktr** är med all sannolikhet felläst och ger ingen mening, som kan göras trolig. 44—47 **oais** är troligen felläsning för **hans**.

Vem som har ristat U 813 kan icke fastställas. E. Brate upptager den som en av Ödkumes ristningar, vilket är oriktigt. Någon ristare Ödkume finnes ej; se U 828.

814. Bälsunda, Hjälsa sn.

Pl. 121, 122.

Litteratur: L 769, D 1:127. J. Bureus, Fa 6 s. 136 n:r 5 (Axehiell), Fa 5 n:r 186, Fa 1 s. 46, Ff 6 n:r 79; J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 91; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 4, bl. 94; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 160; O. Gumelius och C. W. Paykull, Några ord till upplysning om bladet »Sigtuna» (1865), s. 53; *UFT* h. 1 (1871), s. 39; A. Karlén, Inventeringsrapport år 1927 (ATA); J. L. Andersson, Skrivelse till Riksantikvarien den 15/11 1937 (ATA); S. B. F. Jansson, Runskriftsinventering i Uppsala län 1941 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10:1); J. Bureus, kopparstick (i Ff 6); J. Leitz och J. Hardorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta*); Dybeck a. a.; J. L. Andersson, foto 1937 (ATA).

Runstenen står i en stenig hage, den s. k. Skottbacken, 300 m. NNV om den västra gården i Bälsunda, 30 m. NÖ om landsvägen Hjälsa k:a—Bälsunda. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Enligt Axehiell (i Fa 6) fanns stenen »Wid Bälghsunda byn i Hiälstad sochn»; Rhezelius: »Hiälsta Sochn. Widh Belgsundha by». — *Ransakningarna* meddelar om platsen för U 814: »Emellan Beelsunda och Tijhl på Tijhls giärdet, een Runesteen skrifwin på, omkullfallen, widh pass een fampn Uthur Jorden.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Tils gärde Gälsta sochn» (L 769: »Tils gärde»). I *Sverikes runurkunder* skriver Dybeck. »På höjderna i Tils och Bälsunda sammanliggande gården äro många hednagrafvar af olika beskaffenhet. Förevarande runsten står midt i en flock af sådana nästan i skilnaden mellan byegorna och nära häradsvägen.» Dybeck omtalar även, att stenen »är innevarande år ånyo rest.» Enligt beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» stod stenen »i skilnaden mellan Tils och Bälsunda byar nära fjerdingstolpen». *UFT*: »Är uppsatt vid landsvägen på Tils gärde.» A. Karlén anger stenens plats vara »250 m. NNV byn, 100 m. Ö en milstolpe . . . 1 rundstensättning 20 m.